

Написане мишається

Світлана Лушій

УДК 821.161.2 (73) – 6

“ЧЕКАЮ ВАШОЇ ПРИХИЛЬНОЇ ВІДПОВІДІ”: ЗА РЯДКАМИ ЛИСТУВАННЯ ЮРІЯ ЛАВРІНЕНКА ТА МИХАЙЛА ОРЕСТА

У публікації подаються листи Ю. Лавріненка до Михайла Ореста, які зберігаються у відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ.

Ключові слова: епістолярій, “Літературно-науковий збірник”, “Українська літературна газета”, місячник, кварталник, переклади, мемуари.

Svitlana Lushchy. “I am waiting for your favorable answer”: the correspondence between Yuriy Lavrinenko and Mykhaylo Orest

The article provides Yuriy Lavrinenko’s letters to Mykhaylo Orest kept in the Manuscripts and Textual Studies Department of Shevchenko Institute of Literature of the National Academy of Sciences of Ukraine.

Key words: epistolary, “Literaturno-Naukovy Zbirnyk”, “Ukrayinska Literaturna Gazeta”, monthly, quarterly, translations, memoirs.

Листування Юрія Лавріненка та Михайла Ореста – цікава сторінка з історії української діаспори 1950–1960-х років. Листи обох адресатів (а листування велось протягом десяти років) містять важливу інформацію про літературний процес цього періоду, про культурні та видавничі здобутки і проблеми українців, які змушені були жити й померти далеко за межами Батьківщини. У відділі рукописних фондів і текстології Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ нині зберігаються особові фонди Ю. Лавріненка та Михайла Ореста. Фонд Ю. Лавріненка (№215) налічує 557 одиниць збереження, фонд Михайла Ореста (№216) – 1427. Частина листів обох адресатів зберігається у відділі рідкісної книги та рукописів Бібліотеки Батлера Колумбійського університету (Нью-Йорк, США). Планую подати їх у наступній публікації. Хочу зауважити, що деякі листи згаданих осіб перебувають також в інших фондах відділу рукописів, зокрема у фонді Уласа Самчука (№195).

Дослідники літератури української діаспори знайдуть у листах безліч цікавих подробиць про перекладацьку діяльність Михайла Ореста, його величезну роботу щодо повернення із забуття та популяризації літературної спадщини його брата – Миколи Зерова, а також інших представників “грона п’ятірного”. Ознайомляться з матеріалами про важливі періодичні культурно-мистецькі видання, зокрема “Літературно-мистецький збірник”, “Українську літературну газету”, редактором і натхненником яких був відомий літературознавець Ю. Лавріненко. Словом, епістолярій діячів української діаспори дає можливість відтворити цілісну картину буття українців-емігрантів.

Деякі подробиці, згадані в листах Ю. Лавріненка до Михайла Ореста, містяться і в листах інших осіб. Так, до співпраці в “Українській літературній газеті” Михайла Ореста запрошував не лише Ю. Лавріненко, а й І. Кошелівець (співредактор і засновник цього видання). В особовому фонді Михайла

Ореста зберігається цікавий документ – лист Івана Кошелівця, який закликає письменника взяти участь у роботі цього видання, що “не буде відбивати лінії якоїсь однієї політичної партії, не може стати органом якогось одного літературно-мистецького напрямку. Щодо змісту, “УЛГ” матиме постійно такі відділи: література, мистецтво, критика, наукове і громадське життя. У відділі наукового життя передбачена як інформація про наукову діяльність окремих наукових осередків, так і наукові та науково-популярні публікації на різні теми. У відділі громадського життя передбачується переважно статті есеїстичного характеру на актуальні громадські теми. Щодо інших відділів, то вони не потребують окремого пояснення.

До складу редакції “УЛГ” входять Іван Кошелівець (Мюнхен), Юрій Лавріненко-Дивнич (Нью-Йорк) і Яків Гніздовський (Нью-Йорк).

“УЛГ” починає виходити місячником на 8 сторінках газетного формату. З тим, що в майбутньому при належних обставинах кількість сторінок може бути збільшена. А поки що й такий розмір уможлиблює друк не тільки речей малих форм, а й повістей чи романів з продовженням.

Перше число має бути здане до друку до 10 липня. Отже, якби Ви мали вже матеріали до першого числа, просимо надіслати їх вчасно, а у всякому разі до зазначеного часу повідомити, чи Ви згодні на співпрацю в “УЛГ” засадничо, щоб редакція мала змогу на випадок згоди включити Ваше прізвище в список співробітників газети, який вона хоче опублікувати в першому числі. Сподіваючись на прихильну відповідь, лишаємося з найглибшою до Вас пошаною.

Редакція “УЛГ”

Ів[ан] Кошелівець” [3, 1].

У першому листі Ю. Лавріненка до Михайла Ореста зазначена дата – 29 грудня 1951 р., в останньому – 6 січня 1961 р. Один лист Ю. Лавріненка не датований. Але факти, зазначені в ньому, свідчать про те, що він 1952 року. За ці роки обома адресатами написано чимало листів. До речі, зі спогадів І. Кошелівця про Михайла Ореста відомо, що “листів він писав багато” [2, 151]. Те саме можна сказати і про Ю. Лавріненка. Епістолярій свідчить про те, що Ю. Лавріненко з великою повагою ставився до адресата. Він запрошував Михайла Ореста публікуватися в його виданнях, намагався посприяти у виданні його віршів та перекладів, а також у їхній реалізації. Літературознавець надавав письменникові моральну підтримку, коли той потерпав від нападів у пресі, шукав рецензентів, які могли б написати фахові рецензії на його твори.

Листи Ю. Лавріненка до Михайла Ореста додають чимало яскравих штрихів до літературних портретів обох адресатів. При публікації листів повністю зберігаю авторське написання текстів, лише пунктуацію та правопис часток, сполучників, деяких прислівників, складних іменників, які починаються з пів-, правопис лапок у власних назвах уніфікую за сучасними нормами.

Листи Юрія Лавріненка до Михайла Ореста

№1

29.XII.1951

Нью-Йорк

Вельмишановний і дорогий Михайле Костьовичу!

Вся наша родина, яка Вас тільки раз бачила, але добре запам'ятала завдяки Вашому прекрасному гуморові, талантові оповідача й Вашій особливій здатності розливати навколо себе чисто людську оживляючу теплоту, вітає Вас з Новим роком і Різдвом Христовим, а заодно з Вашим 50-річчям¹.

Днями Вам буде висланий авторський примірник "Літературно-Наукового Збірника" ч. 1.² (на який перетворився проєктований раніш журнал), а десь біля 10 січня буде висланий Вам також гонорар. На жаль, Ваш лист з поезіями прийшов тоді, коли вже літ[ературно]-художня частина збірника вийшла з машини повним тиражем. З розпачу я вирішив використати вільне місце після однієї літературознавчої статті і вмістити там уже під час верстки дальших аркушів Вашу поезію (до "Слова о полку...")³. На решту вже не було місця – та й охоти – містити після статей на нелітературні теми. Вийшло дуже недобре, але, з погляду редактора, все ж краще, ніж нічого. Шкода, що читач може подумати, що редактор зробив це навмисне. Та для мене головне, щоб Ви цього не думали. П. Одарченко був свідком цієї драми. Отже, прошу Вас не гніватися, що так вийшло, бо винного тут, власне, нема нікого.

Прикро мені було читати в "У[країнських] В[істях]" отой дурнолякейний запит до Вас⁴, але радію, що громадськість на це не звернула уваги і що Ви не відповіли на ідіотський вибрик.

Можливо, що в 1952 р[оці] ми видамо ще один або й два збірники. В мене є проєкт пустити в 2-ге число всю епопею "Попіл імперії" – яких 100 сторінок (великих) друку – з тим, щоб потім дати окремою відбиткою книжку. Як Ви на це дивитесь? Це поки що моя власна думка, я ще ні з ким не радився.

На жаль, Фонд Форда⁵ згорнув поки що свою роботу для DP-s, і ми не маємо субсидії. Тому й збірник, а не журнал. Та рішили якось тягнути, може, таки згодом ще десь якийсь цент роздобудемо.

І ще одно. Я дав читати Ваші вірші і забути кому. Ніяк не можу пригадати, а той

¹ Михайло Орест (справжнє прізвище Зеров Михайло Костьович) народився 25 листопада 1901 р. в місті Зіньків на Полтавщині.

² "Літературно-науковий збірник" вийшов 1952 року. Через брак фінансів з'явилося лише одне число. У виданні були вміщені художні твори, літературознавчі та культурологічні розвідки, історичні дослідження. Художнє оформлення здійснив Яків Гніздовський. Наступний номер, хоч і був повністю готовий до друку, залишився неопублікованим.

³ Справді, після статті Юрія Шереха "Етюди про національне в літературах сучасності. До теорії національно-органічних стилів" на сто шістдесят першій сторінці "Літературно-наукового збірника" надруковано поезію Михайла Ореста:

Стогнала ніч вітрами і грозою –
І птиць пробуджених тривожний крик,
І страхом мученого звіра рик
Лунали в серці провістю лихою...
Загибла чесна рать на полі бою,
І порох тіл і діл жорстоко зник.
Лишився подвиг твору – і повік
Він житиме нетлінною явою.

Ночь, стогнущи ему грозою,
птичь убуди...
Слово о полку Игореві

То уділ також наш. Холодний час.
Своїми брилами засипле нас:
Гнів наш, і біль, надії, наші брані.
Слів магія торкнулась їх: вони
Зостануться, всякчас повторні сні,
В мистецтві, в синій, неоцітній рані.

Михайло Орест з розумінням поставився до такого вимушеного редакторського рішення Ю. Лавріненка.

⁴ Згадану публікацію не виявлено.

⁵ Фонд Форда – американська благодійна організація, заснована 1936 року на пожертви Генрі Форда та його сина Едзеля. Головні напрями діяльності цієї фундації пов'язані з міжнародними відносинами (демографічний контроль, допомога голодуючим), засобами масової інформації (насамперед телебаченням), наукою, культурою, а також природними ресурсами та охороною довкілля.

приятель не догадається сам повернути. Тому, якщо буде щастя видати ще 2-ий збірник, я буду просити Вас копії вже надісланого, за винятком надрукованого вірша. Дуже каюся і прошу мені на перший раз пробачити.

Ми з Одарченком були написали до збірника ювілейні нотатки про Вас і Самчука. Вже були вони набрані, але під час верстки виявилось 8 сторінок складу зайвих (весь збірник має 304 ст[орінки]), і Ю. Тищенко¹, який є адміністратором видання і сам був випусковим, не вмістив цих обох ювілейних нотаток (мою про Самчука й Одарченкову про Вас). Коли я прийшов до друкарні, то вже останній аркуш збірника виходив з машини... Це трохи характеризує Тищенка, який без відома редактора зробив скорочення. Але мені від цього не легше, а тяжче. Думаю, що П. Одарченко Вам про це вже писав – він бідолаха все це переживав: як раз це було в друкарні “Свободи”, де він працює, і ми з ним удвох виявили трюк Тищенка. Правда, старий мусів був щось викинути, але чому не спитати і чому саме ювілейні нотатки?

Що нового в Європі? Чому не їдете до США?

Чекаю вістки від Вас.

Ваш Юрій Дивнич

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 452. – Арк. 1.

№ 2

5. III. 1952

New – York

Вельмишановний і дорогий Михайле Костьовичу!

Дуже і дуже дякую Вам за листа і за Вашу готовність взяти участь у ч[ислі] 2 “Л[ітературно]-Н[аукового] З[бірника]”². Саме тепер починаємо плянувати і замовляти матеріал до другого збірника. В цьому році спроможемо видати тільки одне це число (ч. 2). Не втрачаємо надії, що в 1953 р[оці] матимемо змогу видавати кварталник, тоді була б справа інша. Це означало б, що наші краці письменники не тільки мали б місце для друку творів, а й гонорар за них. Але поки що це лише надія, а тим часом друге число (так само, як і частково перше) видаємо власними коштами. Вам мали вислати гонорар за вміщений у 1-му збірнику вірш ще днів з десять тому. Я ще не встиг перевірити (а перевіряти треба, бо обіцяли вислати ще в січні – і не вислали були, за що я лаявся). Прошу повідомити, чи одержали гонорар. Він невеличкий, бо субсидії ми все-таки не маємо (дали лише на покриття коштів друку). Не знаю, чому ті одурілі “Укр[аїнські] Вісті” друкують уже вдруге брехливі інформації про “Сучасник”, “Сучасність”, “місячник Л[ітературно]-Н[ауковий] З[бірник]” і т[ак] д[алі] та про рясні субсидії Форда³. Це ж усе чиста брехня і, на жаль, лише провокація.

¹Тищенко Юрій Пилипович (псевд. Сірий) (1880–1953) – редактор, видавець, книгар, публіцист, письменник. З 1949 р. мешкає у США. Із листа Юрія Лавріненка до Уласа Самчука від 20 жовтня 1951 р. дізнаємося дещо про його діяльність: “Журналом (“Літературно-науковим збірником”) займається тепер три чоловіка: редакційна частина цілком на мені, адміністрація в[идавницт]ва – Ю. Тищенко, здобуває гроші у Фонді – Ветухов, який має ліцензію на в[идавницт]во, накладом якого виходитиме журнал”.

²До одного з листів Роману Маланчуку Ю. Лавріненко додав машинописний зміст наступного видання. Саме цей документ дає уявлення про редакторські плани Юрія Лавріненка та про наступний збірник (Ф. 215. – Од. зб. 209. – Арк. 16), а також підтверджує, що редактор умістив до видання спогади М. Татуса та М. Ореста “Академік Єфремов у Ярославському політизоляторі”.

³Не лише газета “Українські вісті” закидала Ю. Лавріненку, що видання, які вийшли у світ з його ініціативи, були профінансовані Фондом Форда. У періодиці протягом 1952 р. з’явилася низка подібних публікацій. Ідеться про статті “Загальні Збори ДОБРУС-у в ЗДА” (Українське слово. – 1952. – 24 лют. – Ч. 537; підпис: Присутній) та “Не так ті вороги...” (Українське слово. – 1952. – 9 берез. – Ч. 539; 11 трав. – Ч. 548; підпис: Подорожній), у яких Лавріненка звинувачувано у запродавстві та симпатіях до російських федералістів. Ці наклепи тривали й у 1953 р. У статті “Три покоління української підсоветської молоді” (Сучасна Україна. – 1953. – 29 листоп. – Ч. 24) Юрій Лавріненко процитував записку, подану йому після виступу на третьому з’їзді ОДУМ в Нью-Йорку: “Мр. Дивнич! 1) Ви б краще сказали, за яку похльобку продаєте честь української нації. Таким типам, як ви, личило б зашпаруватись і сидіти тихо, чекаючи на суд Божий! 2) Ви з Доленком диспонуєте тисячами доларів, то й видайте повість “Харків” [Леоніда Лимана]. Юдо! Коли ти подався! Розвалювач українського самостійництва! 5.9.1953. СУПРВН”.

Ваші пропозиції перекладу з Шеньє¹ і обробки спогаду М. Татуса про Єфремова в Ярославському політизоляторі² – прекрасні. Не забудьте вкласти також якийсь Ваш оригінальний вірш. Поштові витрати я постараюся Вам звернути.

Біда, що з першого збірника перелазять у другий продовження – і це утруднює вміщення нових більших матеріалів, тим більше, що другий збірник буде на 16 сторінок менший. Проте спогади про Єфремова прошу конче прислати – постараюся їх втиснути в друге число, а коли б таки не влізло, то в наступне третє. Не зраджуйтеся цією “оговоркою”, бо я таки дуже хотів би мати ці спогади в 2-му числі – і на 80% надіюсь, що таки вміщу. Думаю, що Ви зазначите своє ім’я як літературного співавтора й редактора спогадів.

Чи не маєте якої рецензії на якусь новинку?

2-ге число мусить бути зібране до середини квітня, а в травні здане в друк з тим, щоб до 1/IX вийшло в світ. В другому числі будуть також нові вірші Є. Маланюка. Вся наша родина щиро вітає Вас.

Ваш Юрій Дивнич

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 453. – Арк. 1.

№ 3

8.IV.1952

New York

Вельмишановний і дорогий Михайле Костьовичу!

Дякую за листа і за вірша, і за співчуття та зрозуміння. Не майте жодного сумніву щодо чистоти рук “Літ[ературно]-Наук[ового] Збірника”. Дай Боже, щоб тільки пощастило роздобути грошей та перетворити його на квартальник. Американські філантропійні організації не ставлять жодних умов і вимог. Як редактор не почуваю себе ані трохи зв’язаним. Почуваю лише одно – Збірник мусить бути солідним органом нашої суверенної культури.

Можна писати проти росіян і проти американців, проти кого хоч. Але писати треба речево і культурно. Не тратимо надій мати в 1953 р[оці] квартальник.

Знайшов Ваші попередні вірші – “З поезій Р. М. Рільке”. Дозвольте мати їх у своєму розпорядженні при плянуванні наступного числа поруч із новоприсланим віршем. З Ваших новотворів у останньому вірші – “загода” і “подуг” – останній сприймається з трудом. Але це вже доля кожного новотвору, не кажучи вже про те, що певний % новотворів має право на увічнення, а певний на короткочасність.

Спогади про Єфремова все-таки прошу приготувати і прислати при першій змозі. Я збираю матеріялу в два рази більше, ніж поміщу з тим, щоб був запас для 3-го збірника. Але не сумніваюсь, що спогад про Єфремова пробився б до 2-го числа.

Гроші Вам уже вислали минулого тижня. Пояснення: вони були вислані Вам ще в січні, але не на Вашу адресу, а спільно для Андіївської, Вас і Кошелівця – на ім’я Кошелівця. При чому Кошелівцеві забули написати, що з того 5 доларів належитьесь Вам, і він усе розділив між собою і Андіївською ані в думці не маючи, що там і Ваша пайка. Гонорар цей раз маленький, бо ми дістали головно на покриття дукарських витрат. Та збірник такий великий, що і маленькі гонорари склалися в поважну суму. Надіємось надалі на кращі гонорари.

Вся моя родина щиро вітає Вас

Ваш Юрій Дивнич.

Зверніть увагу на мою нову адресу.

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 453. – Арк. 2.

¹ Михайло Орест переклав такі вірші французького поета Андре-Марі Шеньє (1762–1794): “Орфей”, “Клітія”, “Молодик”, “Флейта”, “Спляча німфа”, “З Ямбів”.

² Пізніше спогади М. Татуса “Доля академіка С. Єфремова” були опубліковані в журналі “Пу-Гу” (грудень 1954. – Ч. 6 (81)).

Дорогий Михайле Костьовичу!

Дякую за надіслані оригінальні й перекладні поезії. Зроблю так, як Ви хочете.

Чи одержали Ви вже гонорар за 1-ше число? Тепер ще прошу Вас прислати мені спогади Татуся у Вашій обробці про Єфремова. Мені потрібен для “композиції” підсоветський мемуар.

Я надіюсь, що коли цей мемуар навіть ще і не закінчений Вами, то все ж Ви могли б протягом ближчих двох тижнів це зробити. Це була б також літературна подія, бо Ви виступили б у прозі, а громадянство довідалося б про нове з біографії академіка.

Пробачте за клякси. Дуже спішу, скрутно дуже мені з часом.

Отже, чекаю Вашої прихильної відповіді і спогаду про Єфремова.

Щиро Ваш

Юрій Дивнич

Р. С. Моє ім'я по батькові: Юрій Адріянович.

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 453. – Арк. 3.

Дорогий Михайле Костьовичу!

Дякую, що написали про той нещасний гонорар: я зразу ж пішов до УВАН і вияснив справу. Кажуть, що Вам його вислали пару днів тому... А я ж їм говорив про це ще тоді, коли виянилось, що Вам гонорар не посланий. Це називається стиль! Прошу Вас пробачити це об'єктивне свинство, яке тим більш фатальне, що за ним нема свинства навмисного, а тільки стиль “нації, в поході”.

Чи встигне Ваш опус про Єфремова, чи ні, а ми його все одно тут не замаринуємо: як не встигне в друге, то піде в третє, яке надіємось почати зразу ж по другому. Про Єфремова у нас не було майже нічого в друкованому слові після 2-ої світової війни.

Стрічка в мене вже списалась, тому мушу перейти на інший кольор. До Качуровського² я вже знайшов дорогу і маю в теці його оповідання, яке йде в цьому числі. Я просив у нього також рецензій, але він каже, що щось йому там заваджає. У всякому разі Ваша ідея знаменита, а пророблені Вами кроки – зразок того, як письменники мусять сами собі допомагати. “Самоїдство” письменників – це їх головний ворог. Ненавидять самих себе, як скорпіони, кинуті в одну банку. Наївний читач, дивлячись на цей маразм і відсутність елементарного джентельменства між письменниками, втрачає до них усіх повагу і не дає їм копійки за їх твори. Чи можна було бачити щось таке серед людей групи Миколи Зерова, чи групи Косинки, а чи групи Куліша-Хвильового, а чи навіть серед і між цих трьох груп, що мали б рацію через різницю концепцій і підюжування з боку влади воювати між собою?..

Шкода, що Качуровський не в Нью-Йорку – ми б йому тут допомогли б багато в дечому. Але я буду постійно мати його на увазі. Поговорю з Гординським, який шефствує над свободячим додатком, нехай він Качуровського там пригорне.

Вітаю Вас з 35-літтям Вашої літературної праці і бажаю Вам зберегти ясність душі і зору, які я помітив у Вашій особистій вдачі, і у Вашій творчості.

Вірші – оригінальні і перекладні – підуть у цьому числі, а спогад про Єфремова встигне – то встигне, а ні, то незабаром піде до третього числа. Надіюсь, що гонорар нарешті вже Вас знайшов або знайде ближчими днями. У всякім разі прошу мене про одержання чи неодержання повідомити, щоб я знав.

З глибокою пошаную

Ваш Юрій Дивнич

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 453. – Арк. 4.

¹Очевидно, ідеться про образ, узятий із реферату С. Шемета “Нація в поході. Програмові питання в гетьманській літературі” (Берлін, 1941).

²Качуровський Ігор Васильович (1918–2013) – поет, прозаїк, перекладач, літературознавець, культурний діяч, професор філософського факультету УВУ. У 1950–1960-ті роки мешкав в Аргентині, але активно співпрацював з українськими еміграційними виданнями в Америці.

Нью-Йорк
14.XI.1952

Вельмишановний Михайле Костьовичу!

Дякую за надіслану книжку перекладів Ваших і вкладаю тут 1 доляра на оплату витрат Ваших у цій справі.

Вашого листа Лиманові¹ передав. "Л[ітературно]-Н[ауковий]З[бірник]" ч. 2 безнадійно застряг, бо УВАН поки що не має грошей. Невідомо, коди гроші будуть і коли "Л[ітературно]-Н[ауковий]З[бірник]" ч. 2 піде в друк. Шкода: число в кілька разів ліпше за перше, частина матеріалу старіється.

Воно цілком скомплектоване, і я його вже здав із своїх рук давно. Тому не можу вже нічого туди додавати. Коли появиться надія на дальше число, то напишу Вам. Вся моя родина вітає Вас. Бажаю Вам щастя у праці Вашій.

Ваш Юрій Дивнич

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 454. – Арк. 1.

14 грудня 1952
Нью-Йорк

Вельмишановний Михайле Костьовичу!

Дякую за "Гостя й Господу"². Вся наша родина вітає Вас з наступним Новим роком і Різдвяними святами та бажає Вам якнайбільше здоров'я, радості, успіху в науці.

Вкладаю в цей лист одного доляра на покриття Ваших видатків по пересилці книги.

Мушу Вам признатись, що з проф[есором] Ветуховим³ я ще не говорив про поміч УВАН (30–40 дол.) на видання Ваших перекладів, бо наслідки були б негативні з тієї простої причини, що УВАН тепер не має навіть на поштові видатки. Тому і "Л[ітературно]-Н[ауковий] З[бірник]" ч[астина] 2 лежить мертвою мумією яких півроку, що нема грошей на друк. В цих умовах Ветухів дав би від'ємну відповідь. Тимчасом справа може за якийсь місяць поліпшати, і тоді Ветухів не мав би такої простої відповіді. Я вже чекав цього поліпшення для розмови про Вас, але й досі не дочекався.

Гадаю, що Ви під новий рік можете йому про це написати, а я з ним про це побалакаю вже наступного тижня, бо ж, здається, там мусить щось капнути ближчих днів.

"Л[ітературно]-Н[ауковий] З[бірник]" ч[астина] 2, мабуть, не вийде раніш ніж до березня. Матеріал я весь здав і вже нічого не можу туди добавляти. Кепські справи. До зарізу потрібний добрий кварталник, але коштів нема.

Лист до Лимана передав своєчасно.

Ще раз всі вітаємо Вас.

Ваш Юрій Дивнич

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 454. – Арк. 2.

¹ Лиман Леонід (1922–2003) – поет, прозаїк. З 1949 р. мешкав у Нью-Йорку. У 1960–1970-ті роки видавав місячний бюлетень суспільно-політичної проблематики "Нотатник". Друкував поезії в різних еміграційних виданнях: "Українські вісті", "Український Прометей", "Українська літературна газета", "Сучасність". Писав також прозу: оповідання та белетризовані нариси "Серце втрачає спокій", "Неаполітанська пісня", "Мое інтимне", оповідання "Колгоспники", повісті "За п'ять дванадцять" та "A tale about Kharkiv".

² Див.: Орест М. Гість і господа. Книга поезій четверта. Накладом прихильників творчості автора. – Філадельфія, 1952. – 68 с.

³ Ветухів Михайло Олексійович (1902–1959) – біолог, генетик і громадсько-політичний діяч, син Олексія Ветухова – етнографа, педагога. У 1944 р. емігрував до Німеччини, у 1949 – до США. З 1951 р. – дослідник-генетик у Колумбійському університеті, член низки американських наукових товариств. Президент УВАН у США з 1950 до 1959 р.

17.XII. 1952
New York

Вельмишановний Михайле Костьовичу!

Сьогодні одержав од Вас (через Лимана) листа за 11.XII. цього року і хоч лише вчора вкинув Вам листа (з доляром за другу надіслану книгу), та пишу зразу ще раз. Якраз сьогодні телефоном вияснив з проф[есором] Ветуховим, що УВАН може допомогти Вам парюю десятків доларів, але десь у січні місяці. Отже, сміливо пишеть їм різдвяно-новорічне поздоровлення, надсилайте до музею примірник Ваших книжок і пропонуйте їм їхню допомогу на видання Вашої чергової книжки.

Адреса:

UWAN

11 ½ West 26 th Str.

New York I, N. Y.

U.S.A.

Щодо тижневика “Свободи”, то він в руках у “сатани з бочки”, тобто в Чапленка¹, який проявляє надзвичайну витриманість у додержанні “просвітянської” лінії тижневика. Отже, наприклад, Маланюк там ще нічого не друкував і не думає друкувати. Щодо Вас, то думаю, що Чапленко все-таки, може, і надрукував би Вас. На жаль, моя протекція неможлива, бо вона лише пошкодила б Вам: не маю ніякого контакту з Чапленком і почуваю, що сильно сердиться на мене за те, що не прошу в нього нічого до “Літературно-Наукового Збірника”.

Моя рада: сміливо шліть йому без жодних коментарів, крім одного – гонорар м у с и т ь б у т и. Без гонорару раджу Вам ні де ні ко му ні ч о г о не давати. Треба видавців привчати калькулювати не тільки кошти друку, а й кошти бодай мінімального гонорару. Інакше наші кращі поети й белетристи мусять ставати люмпенами.

“Літературно-Науковий Збірник” частина 2 піде до друку як не через два тижні, то в січні. Морочимось, як би все-таки поставити регулярний кварталник. Коли до цього дійде, то я зразу ж до Вас звернуся. Ще раз вітаємо щиро з святами і бажаємо творчого великого іншого успіху.

Ваш Юр[ій] Дивнич

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. – Арк. 5.

3.VIII.1953
Нью-Йорк

Вельмишановний Михайле Костьовичу!

Відповідаю на Вашого листа від 18.VII. цього року. Ближчих перспектив на видання №2 “Літературно-Наукового Збірника” не видно, хоч проф[есор] Ветухів днів десять тому сказав, що надіється восени мати гроші на цю справу. Я, одначе, такі заяви вже чую протягом 1951 і 1952 років і тому приймаю їх зовсім “легко”. Тому не смію відговорювати Вас від наміру помістити Ваші речі десь-інде і тільки прошу Вас не сердитись на мене, що вийшло воно так погано. Я від себе зробив усе залежне, але цього виявилось замало. В “наші підлі і скупі часи”² література, а надто поезія – це сироти, які не цікавлять оп’яніле й очманіле від політики суспільство, за винятком випадків, коли треба або використати (в сенсі “утилізувати”) письменника,

¹ Чапленко Василь Кирилович (1900 – 1990) – мовознавець, письменник, літературний критик. З 1945 р. жив у Західній Німеччині, потім у США. Автор повістей “Пиворіз”, “Люди в тенетах”, “У нетрах Копет-Дагу”, роману “Чорноморці” та ін. Як мовознавець займався проблемами української мови.

² “Наші підлі і скупі часи” – рядки із відомого сонета М. Зерова “Чистий четвер” (1921), уперше надрукованого в журналі “Життя і революція” 1933 р.:

І темний ряд євангельських історій

Звучить як низка тонких алегорій

Про наші підлі і скупі часи.

або ж знищити його. Це страшна правда. І також страшна правда та, що самі письменники являють собою найклясичніший приклад суспільної атомізації та абсолютно нездатні організувати свій “цех” і спільно захищати себе.

Говорив ще і ще раз із секретарем Ветухова (по УВАН) п[аном] Замшею¹ про Вас. Він обіцяє залагодити позитивно справу з 40 долярами у фонд видання Ваших перекладів, при чому приємною була йому Ваша пропозиція розрахуватись примірниками. До Вас я не помічаю в УВАН якогось упередження. Навпаки. Вони не мають потрібних їм грошей у належній кількості, не впоруються з своїми справами, може, через загальний стиль праці. А втім, я далеко стою від Управи УВАН – і мало цікавлюся “психологічними ситуаціями” в ній.

Наша родина вітає Вас. Б'ємось за життя – в Америці це, з одного боку, легше, а, з другого, з н а ч н о трудніше.

Ваш Юрій Дивнич.

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 455.

№ 10

22 січня 1954

Нью-Йорк

Вельмишановний Михайле Костьовичу!

Щиро дякую за Ваші новорічні привітання і побажання. Вся наша родина вітає Вас так само сердечно та бажає здоров'я, успіхів у праці й задумах.

Дякую за книжку перекладів з Рільке² – я ще не одержав її, а по одержанні напишу Вам і вишлю тоді й гроші за книжку.

Говорив із п[аном] Замшею (вже втретє, здається?) про дотацію для Вашої “Антології”³ Обіцяв домовитися з Ветуховим та подав надію, що УВАН зробить те, що Ви хочете.

Так само п[ан] Замша обіцяв про це Вам сам написати, а водночас і подати адресу Г. Селегень (бо я не маю її адреси). Що іще можу в цій справі зробити, так це через кілька днів перевірити, чи справді п[ан] Замша все зробив, що пообіцяв.

Тепер УВАН дістала якісь гроші на видання книг, переважно з худ[ожньої] літ[ератури] – то, може б, Ви звернулися з якою власною пропозицією. До всіх орг[анізаційних] і ділових справ УВАН я не маю жодного відношення, надто ж після провалу Ветуховим видання “Л[ітературно]-Н[аукового] З[бірника]”. Гадаю, що Вам не пошкодило б писати просто до них, а я б був лише нагадувачем “в разі потреби”.

З найбільшою пошаною до Вас

Ваш Юрій Дивнич

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 456. – Арк. 1.

№ 11

2 березня 1954

Нью-Йорк

Дорогий Михайле Костьовичу!

Дуже дякую за книжку, яку я одержав уже давненько.

Через хворобу не міг своєчасно надіслати Вам доляра, якого вкладаю в цей лист.

Мені цікаво, чи М. Ветухов і І. Замша вже відгукнулись до Вас – чи ні? Зі свого боку я зробив усе можливе, щоб відгукнулись, але їхні слова майже ніколи не відповідають їхнім ділам.

У нас з'явилась чутка, що помер Сосюра, а вчора нова вістка – помер Юрій Яновський. А нових талантів щось не видно.

З глибокою пошаною

Ваш Юрій Дивнич

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 456. – Арк. 2.

¹Замша Іван (1895–1978) – економіст, кооперативний діяч, викладач. Професор Української високої економічної школи в Мюнхені. Переважно мешкав у США.

²Див.: Рільке Р. М., фон Гофмансталь Г., Давтендай М. Вибір поезій. – Авгсбург, 1953.

³Див.: Антологія французької поезії. Переклади М. Ореста. – Мюнхен, 1954. – 74 с.

Вельмишановний і дорогий Михайле Костьовичу!

Я особисто не маю відношення до видавничої роботи УВАН, і тому мої інформації не будуть вичерпливі. Міяковський¹, як здається мені, стоїть до того ближче, хоч теж, мабуть, не має рішального голосу. Єдина людина в УВАН з рішальним голосом – М. А. Ветухов. Це також від нього залежало те, що “Л[ітературно]-Н[ауковий] З[бірник]” угроблений ґрунтовно (помогли ще такі критики, як Ваш друг Державін та пан Багатурчук, з яких один в “Укр[аїнському] Самостійнику”, а другий у “Новом Русском Слове” написали злобні рецензії на “Л[ітературно]-Н[ауковий]З[бірник]” ч[астина]1. Особливо важила рецензія Багатурчука, яка мала наголовок “Слово в кайданах націоналізму”. Державінська ж рецензія підпирала нехотяче Багатурчука).

60 тисяч – це реальність, але особлива. Вони розділені пополювині між УВАН і НТШ, але вони не видані цим інституціям.

УВАН і НТШ складають списки книг, які вони хочуть видати. При “East European Fond” є урядовець, який відає виданням книг, що увійшли в список. Це пані **Валентина Карпова** (сестра Івана Вас[ильовича] Гришка)² Функція її чисто технічна, і вона мало що рішає. Вам треба звернутися і до НТШ, яке рішає за свої 30 тисяч, і до УВАН (Ветухова), який рішає за свої 30 тисяч. Оскільки мені відомо, НТШ хоче видати виключно клясики. УВАН – щось трохи і сучасних. Кожен із них не видасть більше 6–8 книг, бо видання кожної книжки в Нью-Йорку та ще в панській фірмі (Фонд) обходиться не менше 3–4 тисячі доларів.

Думаю, що неопубліковані переклади М. Зерова мають повну шансу перейти і в НТШ, не тільки УВАН. Тому негайно звертайтеся на обидві адреси (НТШ і УВАН).

Буду шукати передплатників на “Антологію фр[анцузької] поезії”³ і вручати їм подану Вами адресу.

Бажаю Вам усього найкращого

Ваш Юрій Лавриненко

ІЛ.– Ф. 216. – Од. зб. 456. – Арк. 3.

№ 13

21 квітня 1954
Нью-Йорк

Вельмишановний і Дорогий Михайле Костьовичу, я старався довідатися про склад ред[акційної] колегії, але мені сказали, що такої власне нема. Очевидно, вони добиратимуть редактора до кожної окремої книжки. Але я взагалі це діло мало знаю. Думаю, що Карпова, Ветухів, Фединський⁴ (від НТШ) – це головні особи. Шерех туди не входить. Страшно мені бачити, яка ненависть загніздилась серед нашої літературної родини. Виглядає ця “родина” страшніше за нашу “політичну родину”.

Вважаю це ганьбою нас усіх. Пишу це, маючи на увазі отакі взаємини, як Барка–Осьмачка (який нині виглядає вже зовсім божевільним), Державін–Шерех і т[ак] д[алі] і т[ому] п[одібн]. Скучно...

Мій давній приятель Микола Сергійович Шаблій (знаю його ще з Австрії) просить мене переслати Вам 15 доларів (прислав мені банківський чек, який я міняю на поштовий і вкладаю в цей лист).

¹Міяковський Володимир Варлаамович (1888–1972) – український учений-архівист, літературознавець та історик. Із середини 1940-х років перебував в еміграції. Був членом Наукового товариства ім. Шевченка, дійсним членом УВАН.

²Карпова Валентина Василівна – літературознавець, культурний діяч.

³Див.: Антологія французької поезії. Переклади М. Ореста. – Мюнхен, 1954 – 74 с.

⁴Фединський Олександр (1914–1981) – український правник і бібліограф. Під час Другої світової війни опинився в Австрії, а з 1948 р. мешкає у США. 1977–1981 рр. – голова управи Українського музею-архіву в Клівленді.

Він зворушений Вашою згадкою про нього в якійсь друкованій Вашій подяці передплатникам. Ці 15 доларів – це внесок на “Антологія фр[анцузької] поезії”. По виході “Антології” вишлете йому десять примірників (чи скільки там припаде) і будете з ним квіти.

Бажаю Вам веселих свят,

Христос Воскрес.

Ваш Юрій Лаври[ненко]

Поправка! Пошта посилає Вам переказ сама, так що в лист цей я не кладу ніякої квитанції. Пошта шле авіапоштою – отож скоро маєте дістати 15 дол[арів].

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 456. – Арк. 4.

№ 14

22 червня 1954

Нью-Йорк

Вельмишановний Михайле Костьовичу!

Маю вражіння, що В[идавницт]во УВАН-НТШ фактично відхилило Вашу дорогоцінну пропозицію, і це відхилення розглядаю як своєрідний акт вандалізму. На жаль, я таки жодного доступу не маю (і не шукаю) до В[идавницт]ва і не можу анітрошки допомогти в цій справі. Ветухів мене не любить і ігнорує – на моє щастя. Таким чином і без Шереха найшлось кому провалити Вашу пропозицію. Може б, якраз Шерех до того скандалу не допустив, коли б мав таки реальний вплив.

Одначе, я радив би Вам терпеливо звертатися і до УВАН і до НТШ в США б е з п о с е р е д н ь о. Може, ще що й вийде. Посередники не завжди корисні. Зокрема моє посередництво остаточно стало в УВАН н е к о р и с н и м для того, за кого щось прошу.

Мене цікавить зміст книжки Миколи Костьовича, яку Ви пропонували. Чи не могли б Ви видати її самі за моральною публічною підтримкою новозаснованого нами видавництва письменників “Слово”, яке виникло також і як реакція на подібну “політику” УВАН-НТШ?

Адреса Миколи Сергійовича Шаблія:

Mr. M. Shablій

2046 W. Corter Str/

Chicago 22

USA

З глибокою пошаною

Ваш Юрій Дивнич

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 456. – Арк. 5.

¹“Слово” – позапартійна організація письменників, критиків, митців. Планувалося створити рівні можливості для всіх членів незалежно від їхніх політичних, ідейних та естетичних переконань. До організації не приймалися лише комуністи. Свобода й толерантність – головні принципи цього об’єднання. Про заснування “Слова” Г. Костюк так розповідає у праці “З літопису літературного життя в діаспорі” (Мюнхен, 1971): “Вже на початку 1952 року серед нью-йоркської групи літераторів виникла ідея створення письменницької корпорації в Новому світі. На початку була вона таємницею Докії Гуменної, Юрія Лавріненка, Оксани Буревій, Григорія Костюка та трохи пізніше прибулого до Нью-Йорку Юрія Шереха. Перший наш намір був створити письменницьке видавництво. Ми навіть склали солідний видавничий плян. Але для реалізації цього пляну нам бракувало двох дрібниць: реально існуючої письменницької організації і грошей. І хоч серед нашої піонерської групи були: сам діяльний і перший заступник голови і два члени управи МУР-у, але властиво організації не було. І це знову ж таки підкинуло нам ідею створити в нових умовах і на новій статутівій базі письменницьке об’єднання...” [1, 7].

Вельмишановний Михайле Костьовичу!

Цим разом на Ваш лист від 24. VI. ц[ього] р[оку] відповідаю з п'ятимісячним запізненням. Причина проста – той лист “вимагав” позитивної відповіді на дуже гарну пропозицію: допомогти видати книгу М. Зерова¹. Я все надіявся, що ми тут зможемо зорганізувати фінанс[ових] “спонзорів” на видання кількох таких книжок, але ці надії (хоч я їх ще остаточно не покинув) досі не справдилися. І це тим більш прикро, що книжку Зерова можна б було видати, як Ви писали за 600–700 марок, тобто за 150–200 доларів. Це ж до смішного мала сума, як на можливості укр[аїнських] організацій в США, в тому [числі] й таких, як В[идавництво] УВАН-НТШ, фінансоване Фордівським фондом. Але мені нічого не вдалося здобути на це. З Ветуховим я просто фізично не можу розмовляти (хоч ми вітаємося цілком нормально по формі, а він навіть із найсолодшою усмішкою). Те саме стосується Свідзінського, Филиповича. “Попіл імперії” та ін[ші] твори Клена В[идавництво] УВАН-НТШ ніби хотіло видати, але родина нібито сама хоче то видати в Канаді. Так само Домонтовича хтось уже давно підготовляється видати в Парижі. Недавно я роздобув у одного білоруса цікавий нарис Домонтовича “Укр[аїнська] інтелігенція – жертва моск[овської]-більш[евицького] терору. Ч. I. Письменники” 150 ст[орінок] машинодруку². До зарізу треба видати цю річ. Єдиний вихід – організувати передплатників та шукати приватних заможніших осіб, що позичили б чи пожертвували щось трохи на такі речі. Але це вимагає масу орг[анізаційної] праці в чисто галицькому стилі “організації фінансів”. А в нашому “Слові” нема таких організаторів. Ми шукаємо такого “бізнесмена”. Коли знайдемо – то можна буде зробити чимало. Тоді Микола Зеров, нарис Домонтовича і всі подібні речі на першому місці. А поки що під маркою “Слова” може вийти лише те, що видасть сам даний автор на власні копійки і власним клопотом. “Слово” лише дивиться, щоб це не була халтура і щоб дати тому літературно-громадську рекламу для улегшення кольпортажу.

Отже, я не кидаю надію і на те, що “Слово” зможе з Вами видати книжку Миколи Зерова, плян якої Ви подали у своєму листі, до речі, це ж просто чудова книжка і так тепер треба було б видати її до 20-річчя розгрома укр[аїнської] літератури. Але коли ми зможемо це зробити – просто не знаю. Одно тільки можу сказати, що я не перестану про це думати й турбуватися. Це передумова для для щастя в справі. Але це ще не само щастя.

З великим інтересом і насолодою прочитав Ваш переклад “Ямбів” Андре Шеньє.

Пишіть, чи не з'явилися у Вас можливості видання Миколи Зерова. А я буду шукати далі на цю справу 150–200 доларів – тоді ми могли б видати це під маркою “Слова”, з тим, що весь чистий прибуток звичайно пішов би Вам (хіба що якихсь символічних 2–3 % з чистого прибутку – для “Слова” – так є за нашим статутом).

Вітає сердечно Вас вся наша родина, що пам'ятає Вас як блискучого “автора” блискучих викладів (у нашій хаті) по водолікуванню.

Ваш Юрій Лавриненко

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 456. – Арк. 6.

¹ Михайло Орест підготував до друку твори Миколи Зерова, давши збіркам такі назви: “Sonetarium” (1948), “Catalerpton” (1952), “Corollarium” (1958), а також працю “Нове українське письменство” (1960).

² Машинописна копія згаданої праці зберігається в колекції Ю. Лавріненка (Бахметєвський фонд Колумбійського університету. Вох 33, folder 11). Уперше праця була надрукована в “Українській літературній газеті” (1955. – Ч. 1. – С. 2, 8; Ч. 2. – С. 5-6; Ч. 3. – С. 6; Ч. 4. – С. 7; Ч. 5. – С. 4; Ч. 6. – С. 4; 1956. – Ч. 1. – С. 6; Ч. 2. – С. 6; Ч. 4. – С. 2, 8; Ч. 5. – С. 2; Ч. 6. – С. 5; Ч. 7. – С. 7-8).

Інша публікація: *Петров В.* Українські культурні діячі УРСР 1920–1940 – жертви більшовицького терору. – Мюнхен: Пролог, 1959. – 79 с. Протягом 1955 р. уривки згаданої праці друкувалися також на сторінках газети “Українські вісті”.

Вельмишановний Михайле Костьовичу!

Не зразу мені вдалося зібрати матеріял для відповідей на окремі пункти Вашого останнього листа. До того ж останній місяць хворів. А поза тим останніх півроку мені щастить побувати в бібліотеці. В Нью-Йорку останніх п'ять років я спостерігаю таке: влаштуватися з працею-заробітком для забезпечення мешкання, їжі й одєжі можна. Але тоді лишається проблема часу, здоров'я і щастя. А щоб пристойно утримати таку родину, як моя (лише один заробляє на 4), то при моїх "фахах" треба працювати день і вечір. Якщо Ви ще маєте якийсь свій особистий амбітний робочий плян, то через недосипання скоро стаєте неврастеніком, а це в ньюйоркських умовах просто вже крах.

Я весь час почуваю себе на межі краху. Мене ще доконує жакливий нью-йоркський клімат з його різким коливанням вологости й атмосферного тиску. Маю синуси, які відчуваю, як наче мене хто тримає і давить за морду залізними пальцями. Питаєте про Лимана: він теж переживає крах. Вже чотирнадцять місяців не може заробляти, бо кружиться йому голова від якогось фізичного і нервового виснаження. За цей час з'їв усі свої попередні збереження. Він частенько заходить до мене "на борщ". Уявіть собі, щоб до того всього він мав ще двоє дітей малих!? До речі, він утратив працездатність не тільки як фізичний робітник, – він і рядка не написав за останній рік.

З другого тому Лейтеса і Яшека "Десять років укр[аїнської] літ[ератури]", Харків, 1928: 1. Постанова Політбюро ЦК КП(б)У про укр[аїнські] художні угруповання, 10.IV.1925:Пункт третій: "Про попутників. До організації попутників на Україні (Ланка, група літераторів, що об'єдналася навколо журналу "Життя і революція"), яка приймає платформу радєлади, слід додержуватися тієї ж лінії, що зазначена про попутників у загальнопартійних постановах".

2. Резолюція ЦК ВКП (б), мабуть, з 1925 року, на яку посилається повища постанова ЦК КП(б)У "Щодо попутників, то треба мати на увазі: 1. їхню диференційованість, 2. значіння багатьох з них, як кваліфікованих "фахівців" літературної техніки, 3. вагання серед цієї верстви письменників. За загальну директиву повинна бути тут директива – тактично й обережно ставитись до них, щоб забезпечити всі обставини до якнайшвидшого переходу їх на бік комуністичної ідеології. Одсіваючи антипролетарські й антиреволюційні елементи (тепер дуже невеличкі), борючися з формуванням ідеології нової буржуазії серед частини "попутників" зміновіхівського ґатунку, партія повинна толерантно ставитися до проміжних ідеологічних форм, терпляче допомагаючи позбутись цих неминуче численних форм в процесі чимраз ближчого товариського співробітництва з культурними комуністичними силами".

(Лейтес і Яшек, т.II, ст[орінка] 290)

Статтю Миколи Зерова "Перед судом методолога" не знайшов. У бібліотеці не вдалось мені поки що знайти "Життя і революція", ч[астина]8 за 1926. Може б, Ви звернулись у цій справі до Юрія Остаповича Луцького². Його адреса: Dr. George Lucky 260 Epsom Downs, Beverley Hills, Ont. Canada.

Щодо літературного вечора М. Зерова у Л[ітературно]-М[истецькому] Клубі³, то цю справу вияснює Григорій Олександрович Костюк⁴, який є членом управи Л[ітературно]-М[истецького] Клубу. Він казав мені, що займається цим.

¹ Див.: Лейтес А., Яшек М. Десять років української літератури (1917–1927). – Х.: ДВУ, 1928.

² Луцький Юрій Остапович (1919–2001) – літературознавець, професор і голова відділу слов'язнознавства в Торонтському університеті. Був редактором "Анналів УВАН в США", "Канадських славистичних студій", "Журналу українських студій".

³ Український літературно-мистецький клуб – організація письменників, музикантів, художників, артистів, журналістів, яка виникла в листопаді 1949 р. в Нью-Йорку. До 1964 р. головою клубу був скульптор Сергій Литвиненко. У 1951 р. організація налічувала 63 члени.

⁴ Григорій Олександрович Костюк (1902–2002) – літературознавець, публіцист, громадський та культурний діяч.

Добровільні датки – непевна річ. Самчук тут виступав особисто і то перший раз у Нью-Йорку і мало що зібрав. Але треба пробувати.

Вкладаю тут два долари за одержані мною антології перекладів. Бажаю Вам успіху в усіх Ваших справах і плянах.

Вітаємо Вас усією родиною

Ваш Юрій Лавр[іненко]

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 457. – Арк. 1.

№ 17

*До В[ельми] Ш[ановного] Пана
Михайла Ореста
в Авгзбурзі*

28 лютого 1957

Нью-Йорк

Дорогий Михайле Костьовичу!

Пересилаю Вам відповідь Юрія Луцького на Ваш лист, який Ви переслали були через мене. Чомусь і він шле відповідь через мене.

Вкладаю в цей конверт \$2 – за Вашу останню книжку. Півдоляра порахуйте як доплату: за котрись із попередніх книжок я, здається, вислав був на півдоляра менше, ніж належалось. Чому Ви не хочете нічого написати до “У[країнської] Л[ітературної] Г[азети]”¹ з ділянки літературної критики? Або якийсь фрагмент мемуарний? Або щось про сучасну французьку чи німецьку поезію? Я дуже Вас прошу допомогти нам підняти трохи вище рівень “У[країнську] Л[ітературну] Г[азету]”. Зокрема аж проситься інформативна стаття про сучасну німецьку поезію, яку Ви напевне знаєте. Напр[иклад], тема: “Німецька поезія після Рільке”. Яку хочете тему – таку й беріть. Бракує нам дуже рецензій на поточні видання (в тому [числі] й на Ваші книжки). Напишіть мені, хто міг би написати стислий огляд Вашої виданої продукції – переклади поезії французької і німецької. Я б сам звернувся до тієї людини з проханням. Може, Коровицький?² Думаю, що Ви могли б багато допомогти “У[країнській] Л[ітературній] Г[азеті]”, а гонорар ми платимо конче, хоч і не великий, правда.

З глибокою пошаною

Ваш Юрій Лавр[іненко]

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 458. – Арк. 1.

№ 18

7 серпня 1958

Нью-Йорк

Дорогий Михайле Костьовичу!

Посилаю з цим листом мій борг за Вашого чудесного Филиповича³, півтора долара, з них 50 центів інтернаціональними пошт[овими] купонами. Ви разом із братом Филиповича зробили чудесну роботу! Дякую!

Шкода, що Ви так скупо співпрацюєте в “У[країнській] Л[ітературній] Г[азеті]”. Там нікому писати. А тимчасом Іван Максимович усе якийсь гонорар, хоч і невеличкий, виписав би, а читач на тому дістав би головний виграв.

Дуже цікава Ваша пропозиція “розгорнути в УЛГ масивну критику всієї ділянки

¹“Українська літературна газета” – місячник літератури, мистецтва, критики, наукового і громадського життя, який виходив у Мюнхені протягом 1955–1960 рр. Із січня 1961 р. на базі “Української літературної газети” й “Сучасної України” було засновано журнал “Сучасність”. Разом із І. Кошелівцем Ю. Лавр[іненко] редагував “Українську літературну газету”.

²Коровицький Іван (1907–1991) – письменник, викладач, бібліограф, церковний діяч. Вивчав теологію у Варшавському університеті, де після одержання ступеня магістра філософії читав лекції з церковно-слов'янської мови й літератури та історії православної церкви. Займався викладацькою роботою і в Теологічній академії української автокефальної православної церкви у Мюнхені, у Семінарії святої Софії в Бавнд-Бруку в Америці. Працював бібліографом в університеті Темпел у Філадельфії, потім завідував бібліотекою Української православної церкви в Бавнд-Бруку.

³Див.: Филипович П. Поезії / Ред. М. Ореста; вступ. ст. В. Державина. – Мюнхен: Ін-т літ-знавства при Укр. Вільному Ун-ті, 1957. – 152 с.

української культури під більшовиками”. Чи могли б Ви дати таку критику поезії в УРСР? Якраз у жовтні зїзд поетів в Києві, а туди “У[країнська] Л[ітературна] Г[азета]” все-таки доходить. Дуже радий буду почути Ваші міркування на цю тему.

“Рівноваги” Райсу¹ не міг вислати, бо в мене буквально нема часу висунути голову на вулицю, а тим більше зробити поїздку для розшуків книжки. Чи Ви можете повернути в таку міру диявольську перевантаження людини працею?

Чи не могли б Ви стати ближче до редакції “У[країнської] Л[ітературної] Г[азети]”? Я не маю часу надалі приділяти навіть стільки енергії “У[країнській] Л[ітературній] Г[азеті]”, як приділяв досі. Особливо грабувало мені час листування (Ви, мабуть, знаєте, що Іван Макс[имович] органічно нелистувальна людина). “У[країнська] Л[ітературна] Г[азета]” не орган модерністів, а всіх літ[ературних] течій. А як це Державин зважився застосувати тоталітарницький принцип виключування з літератури “неугодних” (його антологія)²?

Пробачте за жахливу затримку з відповіддю і розплатою за книжку.

З глибокою пошаною

Ваш Юрій Лавр[іненко]

Шукаю дані оглядача Вашої перекладної поетичної праці. Послав листа Зуєвському. Як одержу нег[ативну] відп[овідь] – проситиму Коровицького – хоч хай усе відмовляється за браком часу. В мене нова адреса на конверті.

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 458. – Арк. 2.

№ 19

6 січня 1961

Нью-Йорк

Дорогий і Вельмишановний Михайле Костьовичу!

Пробачте мені за мою неакуратність. З великим запізненням, але з свіжою подякою надсилаю Вам два долари в рахунок оплати книжки Вашої, що Ви її вислали мені таки давненько.

При цій нагоді вітаю Вас з Новим роком та бажаю й надалі зберегти Ваш знаменитий вітальний творчий дух. Дай, Боже, здоров'я і успіху Вам!

З глибокого пошаною

Ваш Юрій Лавр[іненко]

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 459. – Арк. 1.

№ 20

Б. д.

Вельмишановний Михайле Костьовичу!

Дуже дякую за листа й надіслане оповідання “Дезертири” Качуровського. Це ініціатива Лимана – дістати друге оповідання, бо “Жарт” я включив у “Л[ітературно]-Н[ауковий] З[бірник]” ч[астина] 2. Саме цього тижня здається №2 до друку. Число фактично замкнене, але тому, що це понад 300 сторінок журнальних, то я все [ж] можу сказати друкарям, щоб вони щось набирали в першу чергу, а щось у другу, і тим здобути час для перемін і замінів. Качуровського я дуже високо ціную³. Це культурна людина. (Наголос на обох словах, бо не всі люди бувають культурні і не всі освічені бувають людьми. Відомо, що біологи поділяють теж і тварин та рослин на культурних і некультурних).

Але вадою саме оповідань Качуровського є їх нарисовий характер. Він безсилий дати кінцівку, яка кинула б нове світло на попередню дію чи розповідь. В нього цікава фабула і жодного сюжету. Коли нема фабули багатої, а маємо ліричну розповідь

¹ Райс Карел Вацлав (1852–1926) – чеський письменник-реаліст.

² Див.: Антологія української поезії / В. Державин; Вст. сл. авт. – Лондон: Вид-во Спілки української молоді у Великій Британії, 1957. – 564 с. До антології були вміщені поезії неокласиків, зокрема М. Зерова, М. Драй-Хмари, П. Филиповича, Юрія Клена. Але твори Михайла Ореста В. Державин не вмістив до згаданого видання.

³ Зміст другого “Літературно-наукового збірника” (див. прим. 2 до листа №1) свідчить про те, що на 95–100 сторінках Ю. Лавр[іненко] планував умістити новелу І. Качуровського “Наказ”.

по законах лірики побудовану, то сюжету тут не вимагають. Але оповідання Качуровського своєю природою сюжетні, тільки сюжет цей недороблений. Позатим вони все одно цікаві. І “Дезертири”, і “Жарт” по-моєму однаково цікаві і однаково мають недороблений сюжет.

Чи не ви друкувались часом, де за цей період підготовки “Л[ітературно]-Н[аукового] З[бірника]” №2 Ваші переклади з Верлена “Сентиментальна прогулянка”, “Green” і “Печаль, печаль мене впоїла”? Коли б Ви хотіли замінити їх іншими перекладами з Верлена, то ще встигли б це зробити (лише треба було б вислати їх зразу ж по одержанні Вами цього листа).

Вашої нової збірки поезій я ще не бачив. Тому нікому не міг надіслати на рецензію. Не зустрічав також нікого, хто кольпортував би цю збірку і не міг купити. Тому було б добре, коли б Ви прислали мені не тільки переклади з С. Георге, а й збірку оригінальних поезій¹.

Хто в Європі міг би написати на них рецензії для “Л[ітературно]-Н[аукового] З[бірника]” №3? Тут дуже трудно з добрими рецензентами, і я мучусь, доробляючи надіслане.

Вкладаю Вам одного доляра в р[ахуно]к витрат Ваших, зв’язаних із пересиланням збірок.

З глибокою пошаною

Ваш Юрій Дивнич

ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 460. – Арк. 1. Лист не датований. Мабуть, дата його написання – 1952 рік.

ЛІТЕРАТУРА

1. Костюк Г. З літопису літературного життя в діаспорі. – Мюнхен, 1971.
2. Кошелівець І. Розмови в дорозі до себе: Фрагменти спогадів та інше. Вид. 2-ге, скор. і доп. – К., 1994. – 320 с.
3. Лист І. Кошелівця до Михайла Ореста від 16 червня 1955 року // ІЛ. – Ф. 216. – Од. зб. 395. – Арк. 1.

Отримано 10 квітня 2014 р.

м. Київ

¹Переклади згаданого письменника, зроблені Михайлом Орестом, увійшли до книжки “Вибрані поезії С. Георге” (Авгсбург, 1952).